

Plukovník. Ing. Karel Janíček, CSc.,
Dr. Ing. Karel Kozák

Výzkumné pracoviště rezortu MO – ano, či ne?

Potřebuje rezort ministerstva obrany výzkumné pracoviště, zabývající se teoretickými otázkami vojenského umění? Nejde ani tak o to, jak by se takové výzkumné pracoviště, mělo jmenovat, ale spíše o to, aby něco takového v rezortu ministerstva obrany opět bylo. Jeho název by ovšem měl vystihovat zaměření na výzkum teoretických otázek vojenské strategie, případně i operačního umění a taktiky. Za poměrně krátkou dobu se v armádě vysílaly již tři názvy výzkumných institucí, které byly postupně zrušeny. Nepovažujeme však za potřebné ohánět se minulostí, ale raději hledět do budoucnosti. Opětné vytvoření výzkumného pracoviště v rezortu ministerstva obrany by mohlo být významným krokem pro další rozvoj rezortu, zejména AČR.

* * *

Na vzdělání a výzkumné práci by se nemělo šetřit. V mnoha zahraničních armádách úspěšně fungují výzkumná pracoviště, ať už se nazývají ústavy, úřady nebo instituce. Jedno však mají společné - zabývají se otázkami bezpečnosti státu, teorií vojenského umění, zahrnující strategii, operační umění a taktiku. Jejich úkolem je teoreticky připravit a rozpracovat různé varianty zajištění bezpečnosti, posílání a úkoly armád, způsoby jejich použití, připravovat studie a návrhy na organizační struktury, výzbroj, vybavení a vlastní činnost. Takové instituce jsou zavedeny a úspěšně pracují v USA, Německu, Slovinsku, Itálii, Maďarsku, Rakousku, rovněž na Slovensku a v mnoha dalších zemích. Pro AČR by bylo velkým přínosem, kdyby se obnovila výzkumná instituce, zabývající se jejími funkcemi i věcnými potřebami.

Můžeme si uvést některé příklady: Americká armáda cvičí a připravuje se na operace v 21. století. Teorie k tomu byla vyvinuta ve výzkumném středisku pozemního vojska TRADOC (Training and Doctrine Command, velitelství pro výcvik a doktrínu pozemního vojska USA). Tato instituce se zabývá rovněž zpracováním předpisů pro potřeby vojsk.

Bezpečnostní a vojenská politika Německa, výzkum orientovaný na potřeby armády (BW), výměna zkušeností, provádění expertiz, analýz a studií jsou hlavní náplní práce instituce, nazvané AMT FÜR STUDIEN UND ÜBUNGEN DER BW. Tato instituce vytváří teoretické studie, její příslušníci se podílejí na přípravě a realizaci cvičení, spolupracují s civilními zařízeními v oblasti počítačové simulace. Jeho hlavní sídlo je ve Waldbrölu, východně od Bonnu. Má ještě další dvě pracoviště, a to operačního výzkumu v Ottobrunnu u Mnichova a Marshallovo středisko pro bezpečnostní studia v Garmisch-Partenkirchenu. V této instituci pracuje asi 200 osob, převážně odborníků ve vojenské oblasti, ze všech druhů vojsk.

Na Slovinsku bylo vytvořeno Středisko pro strategická studia, které je součástí ministerstva obrany. V porovnání s institucemi v jiných zemích má ředitele a pět vedoucích oddělení. Pro svoji práci využívá externích pracovníků. Zabývá se studiem mezinárodní

bezpečnosti, obranných doktrín, civilní ochrany, vojenských aspektů bezpečnosti a obrany a vojensko-civilními vztahy.

I z této malé ukázky je patrné, že výzkumné instituce jsou vytvářeny podle potřeb státu, armády a nekopírují se struktury v zahraničí. Jejich umístění je rovněž rozdílné.

Co by mohlo a mělo být posláním a obsahem činnosti nového výzkumného pracoviště v rezortu Ministerstva obrany ČR?

Posláním by mohla být příprava teoretických podkladů pro činnost rezortu MO v celé oblasti vojenského umění, vytváření podmínek pro aplikaci zkušeností zahraničních armád v AČR.

Jeho místo by mělo být dáno **přímou podřízeností ministru obrany**. Taková instituce musí pracovat ve prospěch celého rezortu obrany, nesmí být v práci ovlivňována. Měla by tedy mít zachování co největší nezávislost. Její pracovníci by měli mít přístup ke všem dokumentům MO (diferencovaně), měli by se zúčastňovat cvičení jako výzkumní pracovníci (v žádném případě ne jako cvičící nebo kontrolní orgány). Toto pracoviště by mj. mělo:

- ▲ sledovat bezpečnostní situaci v okolních státech a krizových regionech,
- ▲ sledovat a hodnotit rizika, ohrožení, krize, vytvářet závěry a pravidelně vydávat informace o bezpečnostní situaci,
- ▲ studovat a analyzovat obrannou politiku v zemích střední Evropy,
- ▲ studovat a analyzovat vojensko-civilní vztahy,
- ▲ studovat zahraniční vojenskopolitické a vojenské časopisy, noviny, knihy, provádět překlady zajímavých článků, vytvářet závěry a návrhy na využití zahraničních zkušeností v AČR,
- ▲ publikovat v odborných časopisech AČR,
- ▲ posuzovat zpracovávané materiály v AČR, a to pro všechny stupně (předpisy, směrnice, plány, dotazník obranného plánování DPQ, SPPR apod.),
- ▲ před zahájením prací na důležitých dokumentech (Koncepte výstavby, Strategie obrany ČR, základní předpisy atd.) zpracovat studie jako teoretické podklady pro následné zpracování uvedených dokumentů,
- ▲ pracovat jako poradní orgán při tvorbě podkladů pro rozhodování, při přípravě cvičení, zúčastňovat se cvičení, zpracovávat z nich závěry a vytvářet studie pro zpětné ovlivňování teorie vojenského umění,
- ▲ navazovat kontakty, úzce spolupracovat s obdobnými zahraničními institucemi, zdokonalovat svoji činnost výměnnými stážemi, výměnou dokumentů, důraz položit na země NATO, orientovat se ale i na další státy (Rakousko, Švýcarsko, Slovensko),
- ▲ spolupracovat s výzkumnými ústavy a institucemi druhů vojsk AČR,
- ▲ spolupracovat s civilními institucemi v ČR (např. Ústav mezinárodních vztahů, vysoké školy apod.).

Personální obsazení by mělo zahrnovat vojáky z povolání i občanské pracovníky. Hlavním kritériem by měla být vojenská odbornost, praxe v práci štábů a vojsk, jazykové znalosti, schopnost tvůrčí teoretické a týmové práce atd. Nemělo by být limitováno věkem, ale schopnostmi. Jistě by prospělo využívání externích pracovníků.

Materiální zabezpečení by mělo odpovídat požadavkům na samostatnost práce. Kromě výpočetní techniky to vyžaduje i redakčně vydavatelské oddělení s příslušnou technikou.

Umístění by mělo být v souladu s jeho posláním. Dislokace v místě společně s vojenskou akademií má obrovský význam pro spolupráci v teoretické oblasti, pro vzájemnou součinnost a pro zdokonalování teoretické přípravy na škole. Neméně významná je spolupráce s ministerstvem obrany a generálním štábem. To samo o sobě ukazuje na výhodnost umístění výzkumných pracovišť aspoň na dvou místech.

Naskytá se rovněž otázka, zda by se touto výzkumnou prací neměly zabývat vojenské vysoké školy (akademie). Zdá se být samozřejmé, že by z tohoto procesu neměly být vyloučeny. Školy však nejsou určeny k tomu, aby se podílely na vytváření strategie či operačního umění. Spíše by bylo vhodné, aby otázky z těchto dvou oblastí dále rozpracovávaly, a to se zaměřením na výuku. V tom vidíme jejich teoretický přínos. Tak by nedošlo k tomu, že by se výzkumná, teoretická práce zbytečně zdvojovala.

Skutečnost, že v průběhu sedmi let byly v armádě postupně zrušeny čtyři výzkumné instituce tohoto typu, by měla být varující. Zřejmě je potřebné, abychom se při nově vytvářené instituci vyvarovali těch chyb, které byly v těch předešlých.

Důležitým předpokladem pro zajištění funkčnosti výzkumné instituce je nutnost pracovat na vyžádání, na základě poptávky. Ta je mimo jiné uznáním a doceněním potřeby takového pracoviště pro rezort ministerstva obrany. Jedině otevřeným a solidním přístupem k partnerům lze získat jejich důvěru, společenské postavení v armádě, a získat zakázky pro svoji práci. Základem pro úspěšnost je řídicí práce, založená na důvěře ve schopnosti všech pracovníků. Musí umožnit výměnu názorů, nepotlačovat aktivity a tvůrčí elán. Vedoucí pracovníci musí především vytvářet image instituce, prosazovat ji a snažit se o co nejlepší zhodnocení její práce.

* * *

Tím, že v rezortu ministerstva obrany není zařazeno výzkumné pracoviště, zabývající se otázkami vojenského umění, nebyly naplněny některé potřebné funkce. Lze mezi ně zařadit funkci analytickou, srovnávací, výzkumnou i kontrolní. Jejich naplnění by pomohlo řešit otázky bezpečnosti státu, vojenské politiky a strategie, koncepcí výstavby a fungování nejen armády, ale celého rezortu ministerstva obrany.

V článku jsme chtěli poukázat pouze na některé problémy, které se týkají otázek výzkumné práce v oblasti vojenského umění. Podle našeho názoru by nově vytvořené výzkumné pracoviště v rezortu ministerstva obrany pomohlo při rozpracování teorie výstavby a použití součástí rezortu MO. Vstup do NATO neznamená kopírování jiných členských států, ale naopak hledání toho, jak se stát co nejplnatnějším členem Aliance se zahrnutím národních zvláštností ČR.